

*Våga vara
innovativa!*

*– SFS inspel inför forsknings- och
innovationspropositionen 2012*

SFS

Sveriges förenade studentkårer

Vår vision

De länder som är bäst rustade för att bemöta framtidens utmaningar är de som har en stark och dynamisk kunskaps- och innovationsbas. För att inte halka efter behöver Sverige säkra förnyelse i ett system som i dag präglas av stora demografiska förändringar samt en hög andel pensionsavgångar. Det gäller inte minst bland den generation som idag dominerar de högpresterande forskningsmiljöerna. Sverige måste bana vägen för nyfikna, uppfinningsrika och idésprudlande yngre forskare, entreprenörer och innovatörer att ta deras plats. Forskningsberedningen måste våga satsa på de kommande generationerna.

Därför efterlyser Sveriges förenade studentkårer en långsiktig politik med ett helhetsperspektiv som tar hänsyn till akademins, näringslivets och samhällets samlade behov långt in i framtiden. Ingen kan i dag förutse vilka teknologiska, samhälleliga och innovationsutmaningar som kommer att uppstå tjugo år framåt och än mindre vilka möjliga lösningar som behövs.

Det vi kan säga är att Sverige behöver dynamiska, kreativa, mångvetenskapliga och tvärvetenskapliga miljöer. Dessa miljöer uppstår inte ur intet utan behöver kreativa, uppfinningsrika och mångfacetterade personer. Därför uppmanar vi forskningsberedningen att bland annat behandla forskarutbildningens kvalitet, yngre forskares villkor samt resurser för forsknings- och arbetslivsanknytning i utbildning på grund- och avancerad nivå.

Framtidens forskare och innovatörer måste vara med i dialogen och därför ser SFS fram emot att fortsätta diskutera dessa frågor med forskningsberedningen under våren.

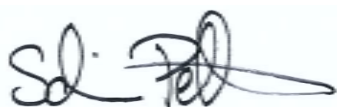
Stockholm, dag som ovan

Camilla Georgsson
Ordförande SFS

Benjamin Ulfenborg
Ordförande
SFS-doktorandkommitté

Sabine Pettersson
Vice ordförande SFS

Allmänna synpunkter

Utbildning, forskning och innovation är inte fristående moment utan måste vävas samman i ett helhetsperspektiv där lärosätenas roll i Sveriges framtid förtydligas. Det är viktigare med en sammanhållen utbildnings-, forsknings- och innovationspolitik som säkrar förnyelse i systemet än att på detaljnivå försöka identifiera strategiska områden där Sverige ska nischa sig de kommande.

Innovation hämtas i grund- såväl som tillämpad forskning, i tvärvetenskaplig såväl traditionell forskning. Sverige måste skapa mötesplatser och kreativa miljöer för forskare och innovatörer utan att styra inriktningen för hårt.

SFS anser att:

- Innovationsbegreppet måste vidgas och i högre grad omfatta humaniora, samhällsvetenskap och konstnärlig utveckling – i synnerhet deras samspel med övriga områden.
- Ett likhetstecken inte ska sättas mellan tillämpad forskning och innovation, den framtida användbarheten i grundforskning och i tvärvetenskapliga initiativ måste också värderas.

Forskarutbildningens kvalitet

Den svenska forskarutbildningen åtnjuter ett gott rykte internationellt. Svenskt utbildade doktorer ska även fortsatt vara attraktiva hos innovativa och världsledande företag, institut och lärosäten världen över och likaså ska svensk forskning vara en dragkraft för kreativa och innovativa forskare från hela världen. Utbyte och mobilitet är viktiga förutsättningar för kreativa och uppfinningsrika miljöer.

Bolognaprocessen har inte lett till en mer enhetlig forskarutbildning på europeisk nivå. Däremot finns det en tendens till en mer strukturerad doktorsexamen, vilket redan finns i Sverige, där doktoranderna ingår i forskarskolor och där det finns tydliga utbildningsmoment.^{1,2} Det är viktigt att Sverige behåller sitt försprång på området genom att erbjuda alla doktorander en högkvalitativ utbildning.

Ungefär hälften av alla doktorander³ går vidare till en karriär utanför akademien men forskarutbildningen förbereder oftast för en akademisk karriär och många doktorander saknar möjligheten till en bred utbildning och tätare arbetslivsanknytning. En doktorandutbildning bör innehålla valbara moment som är tvär- och mångvetenskapliga och har inslag av innovation, entreprenörskap, ledarskap med mera. Rörlighet över ämnes- och branschgränser såväl som över landsgränser är viktigt.

---

¹ Focus on HE in Europe 2010 – The Impact of the Bologna Process, Eurydice, European Commission 2010

² Trends 2010: A Decade of Change in European Higher Education, European University Association 2010

³ Doktorsexaminerades etablering på arbetsmarknaden, HSV 2010:21 R

SFS anser att:

- Det ska finnas reella möjligheter till förberedelse för en karriär utanför akademien, samt för arbetslivsanknytning, inom ramen för forskarutbildningen.
- Varje lärosäte ska ha ett ansvar för att säkerställa ett brett kursutbud med både fördjupningar inom ämnet och breddande kurser för att ge de forskarstuderande möjlighet att meritera sig för en karriär utanför akademien.
- Rörligheten mellan den akademiska karriären och andra karriärer ska underlättas.

Resurstilldelningssystemet för forskning och forskarutbildning ska enligt direktiven fördela pengar utifrån indikatorer som mäter forskningsprestation och samverkan (vilket, enligt nuvarande förslag, mäts enbart som uppdragsforskning). Ett sådant system riskerar en urholkning av den svenska forskarutbildningen, då pengar som är avsedda för forskning och forskarutbildning fördelas enbart efter forsknings- och samverkansmått. Det måste finnas incitamentet för lärosätena att utveckla forskarutbildning, SFS menar att detta är ett måste för att utbildningen inte ska urholkas och nedprioriteras.

SFS anser att:

- Ett eventuellt kvalitetsbaserat tilldelningssystem måste ta hänsyn till forskarutbildningsmomentet.
- Det ska säkerställas att basanslaget till forskning och forskarutbildning används ändamålsenligt.

Yngre forskares villkor

Högskolesektorn har en ovanligt hög andel tidsbegränsade anställningar, drygt en tredjedel av all undervisande och forskande personal (38 % av kvinnorna, 30 % av männen) har en sådan anställning.⁴ Otryggheten varar orimligt långt in i karriären vilket SFS menar inte är hållbart om sektorn siktar på att attrahera och behålla kreativa, innovativa och högt meriterade individer.⁵ Detta gäller framförallt då sektorn har ett tydligt rekryteringsbehov framöver, på grund av stundande generationsväxling.⁶

SFS anser att:

- Det behövs utökade möjligheter till post-doc i Sverige samt anställning som post-doc utomlands.

---

⁴ Siffran inkluderar inte doktorander. *Karriär för kvalitet* (SOU 2007:98)

⁵ SFS debattartikel *Ge forskare fasta tjänster*, Uppsala nya tidning 2011-01-21

⁶ *Svensk forskarutbildning och högskolans rekryteringsbehov*, Vetenskapsrådet, 2011 (Dnr 111-2011-7613)

- Universiteten ska erbjuda fasta tjänster åt fler forskare – vilket i sin tur är en mer forskningseffektiv och samhällsekonomisk användning av de oförbrukade forskningsbidragen.
- Forskningsmedel fördelas för att ge yngre forskare rimliga möjligheter att meritera sig, oberoende av mer erfarna kollegor. Det kan innebära flera forskningsbidrag till yngre forskare men framförallt längre bidragstider, för att möjliggöra etablering som självständig forskare.

Förordningen om utbildningsbidrag⁷ är en särlösning på den svenska arbetsmarknaden som aldrig tänktes vara permanent. Universitet som har gynnats av satsningarna på naturvetenskaplig och teknisk forskning hör till de lärosäten som oftast tillämpar utbildningsbidrag. Därför menar SFS är det nödvändigt för staten att agera och, för att säkerställa forskningskvaliteten, upphäva förordningen om utbildningsbidrag. SFS har dessutom erfarenhet av att utländska doktoranders mobilitet och forskningsmöjligheter begränsas av en uppehållstillståndsform som skiljer sig från övriga anställdas.⁸

SFS anser att:

- *Förordningen om utbildningsbidrag för doktorander* skall upphävas.
- Alla doktorander ska ha en reell möjlighet att slutföra sin utbildning inom förutbestämd tidsram, och att förlängning av forskarutbildningen ges vid bristande forskningsmiljö eller handledning.
- Utländska doktorander (och deras anhöriga) ska ha rätt till uppehållstillstånd på samma villkor som övriga anställda.

Forskningsanknytning på grund- och avancerad nivå

Framtidens innovatörer och forskare är dagens studenter. En högskoleutbildning ska vila på vetenskaplig grund och syfta till att bland annat sprida den mest aktuella kunskapen inom området. Forskningsanknytning är viktigt på alla nivåer och ska ske med progression, därför är det viktigt att det finns möjligheter gällande tid och resurser för att säkra en god koppling till forskning och innovation, så tidigt som möjligt i utbildningen. SFS menar att forskningsanknytning är en förutsättning för en högkvalitativ utbildning men ingen garant, varför det även behövs strukturella förändringar.

⁷ Förordning (1995:938) om utbildningsbidrag för doktorander

⁸ Se *Cirkulär migration och utveckling* (SOU 2011:40) samt SFS remissvar

SFS anser att:

- Forskningsanknytning i grundutbildningen ska iakttas vid fördelningen av basanslagen.
- Tryggare anställningar och en mer förutsägbar/långsiktig forskningsfinansiering skulle underlätta fakulteternas planering av utbildnings- och forskningsbehov samt forskningsanknytningsanslag.
- Samspelet mellan forskning och utbildningen sker bäst i samma miljö, att frångå från den principen inte är samhällsekonomiskt försvarbart. Samtliga lärosäten måste tilldelas tillräckligt med resurser för att kunna upprätthålla en hög kvalitet på forskningen och kunna garantera forskningsanknytningen i utbildningen.
- Det ska finnas resurser för alla högskolelärare att ägna rimlig tid åt pedagogisk meritering samt åt samverkan med det omgivande samhället.

Jämställdhet

SFS menar att den rådande ojämställdheten i forskarvärlden utgör resursslöseri och sänker forskningskvaliteten. Efter disputationen avtar andelen kvinnliga forskare markant och möjligheterna till meritering är inte likvärdiga för alla.⁹ Vidare har ett flertal rapporter påpekat en ackumulation av forskningsmedel hos redan etablerade forskare vilken är till kvinnliga och yngre forskares nackdel.^{10,11}

SFS anser:

- Att forskningsråden samt lärosäten ska få ett starkare mandat att följa upp och iaktta jämställdhetsaspekten i fördelningen av forskningsresurser.
- Att en mer rättvis fördelning av forskningsresurserna skulle möjliggöra för flera lovande kvinnliga och yngre forskare att stanna kvar i akademien.

---

⁹ Se *Svart på vitt – om jämställdhet i akademien* (SOU 2011:1) samt SFS remissvar

¹⁰ *Hans excellens - om miljardsatsningar på starka forskningsmiljöer*, Sandström et al 2011

¹¹ *Oförbrukade forskningsbidrag*, Riksrevisionen (RiR 2011:3)